

Z kroniki naukowej

ODNOWIENIE DOKTORATU PROFESORA GERARDA LABUDY

W początkach grudnia 1996 r. uwaga poznańskiego środowiska naukowego, szeroko pojętej opinii publicznej naszego miasta, a także naukowców spoza Poznania koncentrowała się na uroczystości odnowienia doktoratu prof. Gerarda Labudy w pięćdziesięciolecie jego nadania. Uroczystość owa łączyła się także z osiemdziesiątą rocznicą urodzin znanego polskiego historyka, mediewisty, byłego pracownika i dyrektora Instytutu Zachodniego w latach 1958-1961, rektora UAM w Poznaniu (1962-1965), prezesa poznańskiego Oddziału PAN (1972-1980), od 1989 r. prezesa PAU. Miała ona miejsce w dniu 5 grudnia 1996 r. w Auli UAM i zorganizowana została z całym należnym ceremoniałem i solenną oprawą dla rzadkich wydarzeń tego typu. W Auli uniwersyteckiej zebrały się prawdziwe tłumy; poza rozległym gronem naukowców poznańskich, kręgiem kolegów i współpracowników Profesora, młodzieży akademickiej, w uroczystości uczestniczyli przedstawiciele władz państwowych i wojewódzkich, duchowieństwa, szeroko rozumianego środowiska działaczy społecznych i kulturalnych. Była to autentyczna, spontaniczna manifestacja popularności i sympatii dla Jubilata, uznania i szacunku dla Jego zasług i wielkiego dorobku naukowego, a także wdzięczności i pamięci o Jego pomocy i wsparciu dla wielu uczniów i współpracowników, działających obecnie w różnych polskich ośrodkach naukowych.

Bogaty życiorys Jubilata, początki i przebieg Jego kariery naukowej, barwne, nieraz dramatyczne przeżycia okresu II wojny światowej i powojennego 50-lecia przedstawił dziekan Wydziału Historycznego UAM prof. Tomasz Jasiński, eksponując zwłaszcza sprawy aktywności naukowej Profesora Labudy w środowisku poznańskim, na tutejszym Uniwersytecie, w Oddziale PAN, w Instytucie Zachodnim, w prowadzonych przez Niego placówkach naukowych.

Imponujący rozmiarami i wszechstronnością zainteresowań dorobek naukowy Jubilata omówił w swym wystąpieniu prof. Jerzy Topolski, przedstawiając kolejno liczne i rozmaite wątki Jego pracy naukowej, wskazując na ich rozległość, nowatorstwo, inspirujący dla polskich nauk historycznych charakter. Wyraziło się to m.in. w ukształtowaniu szerokiego kręgu Jego uczniów, kontynuatorów, współpracowników. Ogromny dorobek pisarski Profesora Labudy, obejmujący ok. 1600 pozycji stanowi trwałe, niekwestionowane Jego wkład w dokonania polskiej historiografii, mediewistyki, słowianoznawstwa, niemiecoznawstwa, skandynawistyki i innych.

Po wręczeniu Jubilatowi dyplomu odnawiającego Jego doktorat przez rektora UAM prof. Stefana Jurgę, głos zabrał On sam, odnosząc się do wskazanych wystąpień i czyniąc z owej wypowiedzi pełną uroku i osobistych refleksji opowieść o swym długim, barwnym, bogatym w przeżycia i wydarzenia życiu. Profesor Labuda wyeksponował zwłaszcza wątek swych kaszubskich korzeni, związków z kaszubską ojczyzną, językiem, tradycjami i obyczajami, co zawdzięcza swym rodzicom i społeczności, w której się wychował i kształcił. Odrębnym motywem omówionym szeroko przez Jubilata były Jego wieloletnie związki z Poznaniem, z tutejszym uniwersytetem i środowiskiem naukowym. Dramatyczne przeżycia wojenne i okresu powojennego, kariera naukowa, liczne funkcje, stanowiska i dokonania tych lat znalazły także należne miejsce w owej pasjonującej opowieści.

Wyrazem stanowiska władz państwowych RP i docenienia wszechstronnych zasług Profesora Labudy dla polskiej nauki, dla życia akademickiego, dla całego narodu polskiego było przyznanie Jubilatowi przez prezydenta RP Krzyża Wielkiego Orderu Odrodzenia Polski, wręczonego Profesorowi w czasie uroczystości odnowienia doktoratu.

Odrębną częścią uroczystości jubileuszowych była zorganizowana również w dniu 5 grudnia przez władze UAM, Wydziału Historycznego i Instytutu Historii UAM sesja naukowa zatytułowana „Historia i jego dzieło. Miejsce Gerarda Labudy w nauce historycznej”. Program jej obejmował wykłady podejmujące główne problemy badawcze rozważane przez Jubilata w ciągu jego kariery naukowej. Opracowali je naukowcy z różnych ośrodków naukowych Polski i z zagranicy, i tak prof. Kazimierz Jasiński z Torunia wygłosił referat pt. *Polska średniowieczna – społeczeństwo i państwo*, prof. Brygida Kürbis z Poznania omówiła temat *Źródłoznawstwo i historia średniowieczna*, zaś prof. Kazimierz Myśliński z Lublina przedstawił obszerny temat *Słowiańszczyzna pierwotna i Polabska*. Badania nad historią Pomorza omówił prof. Bogdan Wachowiak z Poznania, natomiast problematykę krzyżacką zreferował znawca tych kwestii prof. Marian Biskup z Torunia. Prof. Klaus Zernack z Berlina zajął się w swym zreferacie zagadnieniem *Prusy i Niemcy po II wojnie światowej*. Należy podkreślić szczególnie Pfakt, że niektórzy referenci to uczniowie, współpracownicy i kontynuatorzy myśli naukowej Profesora Labudy, a przygotowane przez nich wykłady podejmowały i rozwijały wątki Jego prac, przemyśleń badawczych i konkluzji naukowych. Sesja stała się okazją do dokonania przeglądu wpływu i oddziaływań warsztatu naukowego Jubilata na nurty badawcze mediewistyki, słowianoznawstwa i niemcoznawstwa w skali kraju oraz zagranicą.

Profesor Gerard Labuda jest wieloletnim współpracownikiem Instytutu Zachodniego, a w latach 1958-1961 sprawował funkcję dyrektora tej placówki naukowej. Jego energicznej postawie i zabiegom należy zawdzięczać fakt, iż po śmierci założyciela i pierwszego dyrektora IZ prof. Zygmunta Wojciechowskiego instytut nie został zlikwidowany, mimo że takie były zamierzenia ówczesnych władz. Pod kierunkiem Profesora Labudy jako dyrektora Instytut Zachodni na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych przyjął nową formułę badawczą będącą konsekwencją przemian w polskim życiu politycznym i społecznym.

W formule tej uwzględniono szeroko postulat rozwiniętych badań problematyki współczesnej, zagadnień aktualnego rozwoju obu państw niemieckich, kwestii ich ustroju polityczno-społecznego, systemu gospodarczego oraz spraw socjalnych, prawnych i kulturalnych w tych państwach. To przesunięcie punktu ciężkości badań prowadzonych w Instytucie Zachodnim, w ciągu ponad 35 lat późniejszej działalności tej placówki stało się podstawową zasadą realizowanych tu prac badawczo-naukowych, rozwijaną i wzbogacaną o liczne wątki i problemy badawcze. Prowadziło to ostatecznie do wyłonienia się obecnego profilu działalności naukowej, dokumentacyjnej i wydawniczej IZ, stąd też uznać należy, że Profesor Labuda jest nie tylko zasłużonym dla tej placówki współpracownikiem i dawnym dyrektorem, ale przede wszystkim inspiratorem i inicjatorem prowadzonych tutaj w ciągu kilku dziesięcioleci prac badawczo-naukowych i licznych przedsięwzięć edytorskich. Wieloletni członek Kuratorium i Rady Naukowej IZ oraz Rady Redakcyjnej „Przeglądu Zachodniego” jest On wypróbowanym, życzliwym i pomocnym w każdej sytuacji przyjacielem i doradcą, opiekunem i pomysłodawcą wielu realizowanych tu inicjatyw badawczych, projektów naukowych, wydawnictw i publikacji periodycznych. Te liczne związki i oddziaływania Jubilata jako znanego naukowca i wielkiego formatu znawcy problematyki badawczej IZ powodują, że jest On stale obecny w pracach owej placówki jako inspirator, doradca, a także autor licznych publikacji. Jubileusz Profesora i związane z nim uroczystości stały się więc dla pracowników Instytutu Zachodniego okazją do refleksji nad Jego rolą w życiu i działalności tej placówki, do wyrażenia uznania i szacunku dla Jego w niej dokonania oraz wdzięczności za wieloletnią współpracę, pomoc i życzliwość.

Tadeusz Seweryn Wróblewski